

59 לְרִבּוֹת שְׁקָצִים שֶׁבְּבוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת לְהִתְרָא, וְלַהּוֹצִיא שְׁקָצִים
 60 שֶׁבְּחֲרִיצִין וְנַעְצִין לְאִיסוּרָא. מְרַבָּה אַנִּי בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת שֶׁחַן
 61 עָצוּרִים (-אין להם מוצא ומבוא) כְּבָלִים, ואינם דומים לימים ונחלים
 62 שנאסרו, ולכן אני מתירם. וּמוֹצִיא אַנִּי חֲרִיצִין וְנַעְצִין שְׁאִין עָצוּרִין
 63 כְּבָלִים, ודומים מעט לימים ונחלים שנאסרו, ולכן אני אוסרם.
 64 הגמרא חוזרת לבאר את הברייתא לעיל (סז) 'הואיל והתיר במפורש
 65 והתיר בסתם'. שואלת הגמרא: הֵי - איזה פסוק הוא הַסְּתוּם, וְהֵי -
 66 איזה פסוק הוא הַמְּפֹרָשׁ. אומרת הגמרא: פְּלִיגֵי בְּהָ רַב אֶתָּא
 67 וְרַבִּינָא, חֲדָ (-אחד) אָמַר הַפְּסוּק הַרְאִשׁוֹן שֶׁנֶּאמַר בּו הֵיטֵר אֲכִילָה
 68 בְּדַג שֵׁשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת הוּא הַכְּתוּב הַמְּפֹרָשׁ, וְהַפְּסוּק שֶׁנֶּאמַר
 69 בּו יִכְלֵ אֲשֶׁר אִין לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת/ הוּא הַכְּתוּב הַסְּתוּם, שֶׁלֹּא
 70 נתפרש בו מה דין שקצים שבמים שבכלים. וְחֲדָ אָמַר לַהִיפָּךְ,
 71 שֶׁהַפְּסוּק הַשְּׁנַי שֶׁנֶּאמַר בּו שֶׁנֶּאסֵר דָּג שְׁאִין לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת הוּא
 72 הַפְּסוּק הַמְּפֹרָשׁ, וְאֵילוּ הַפְּסוּק שֶׁמִּתִּיר דָּג שֵׁשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת
 73 הוּא הַפְּסוּק הַסְּתוּם, שֶׁמִּמֶּנּוּ לֹא נִתְפָּרֵשׁ דֵּינָם שֶׁל שְׁקָצִים הַגְּדוּלִים
 74 בְּתוֹךְ הַכְּלִים.
 75 הגמרא מבארת את מחלוקתם. מבררת הגמרא: מַאי טַעְמָא דְמֵאן
 76 דְאָמַר שֶׁהַפְּסוּק הַרְאִשׁוֹן שֶׁמִּתִּיר דָּג שֵׁשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת הוּא
 77 הַפְּסוּק הַמְּפֹרָשׁ. משיבה הגמרא: אָמַר לְךָ, מִיָּנִיָּה הוּא דְקָא מְשִׁתְּרוּ
 78 כְּלִים - בפסוק זה היתירה התורה שקצים שבכלים, שהרי בפסוק זה
 79 נאמר שכל שיש לו סימני טהרה והוא בימים ובנחלים 'אותם תאכלו',
 80 משמע שבכלים גם אם אין לו סימני טהרה הוא מותר. מה שאין כן
 81 בפסוק השני שמך הכתוב את האיסור אכילה לכלל ז'מכל נפש החיה
 82 אשר במים/ וּמִזֶּה מִשְׁמַע שֶׁהַאִיסוּר אֲכִילָה נֶאמַר עַל כָּל הַמִּים
 83 שבעולם, ולכן בפסוק זה אין הדין מפורש. ואף על פי שגם מהפסוק
 84 השני מבואר שבכלים אין איסור, שהרי נאמר בו כלל ופרט וכלל ויש
 85 לדרוש מכך שרק הדומה לימים ונחלים אסור, מכל מקום אין זה
 86 נחשב למפורש.
 87 הגמרא מבארת את הטעם של הסובר שהפסוק השני הוא המפורש.
 88 מבררת הגמרא: מַאי טַעְמָא דְמֵאן דְאָמַר שֶׁהַפְּסוּק הַשְּׁנַי שֶׁנֶּאסֵר דָּג
 89 שְׁאִין לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת הוּא הַמְּפֹרָשׁ. משיבה הגמרא: דְהֵיאֵה הוּא
 90 דְקַמְּזַכָּה אַהֲרָיִךְ - משום שפסוק זה מוכיח שהפסוק הראשון בא
 91 להתיר שקצים שבכלים. דְהֵיאֵה מְהֵאֲרָיִךְ - שמהפסוק הראשון לבדו, הֵוָה
 92 אֲמִינָא - הייתי אומר שרק בימים ובנחלים יש היתר אכילה כשיש
 93 להם סנפיר וקשקשת, אבל כְּבָלִים אַף עַל גַּב דְאֵיתִי לֵיהֶּ סְנַפִּיר
 94 וְקִשְׁקֶשֶׁת נְמִי לֹא תִיבּוֹל - גם לא תאכל, והיינו שהחילוק בא להתיר
 95 בימים ובנחלים את אותם שיש להם סנפיר וקשקשת, אבל כל השאר
 96 אסור.
 97 רב הונא אוסר לסנן שכר של תמרים בלילה: אָמַר רַב הוֹנָא, לֹא לְשַׁפִּי
 98 אִינֵשׁ שִׁיבְרָא כְּצִבִּייתָא בְּאוֹרְתָא - לא יוריק אדם מחבית לחבית שכר
 99 של תמרים שמוציים בהם תולעים, לסנונו בעצים וקשים דקים בלילה,
 100 משום שיש לחשוש דִילְמָא פְּרִישׁ לְעֵיל מַצְבִּייתָא וְהָרַד שֶׁפִּיל לְכַפָּא
 101 - שאם תפול תולעת לקשים שמשנגנים את השכר, ואחר כך תפול
 102 מהקשים לכוס, ובלילה לא יראה זאת. שאף שכל עוד התולעת
 103 בשכר, אינה אסורה, משום שאין איסור על שקצים שנוצרו במים, אך
 104 לאחר שיצאה מהשכר ורחשה קצת על הקשים, היא נעשית שרץ
 105 הארץ, וְהֵי (-והרי הוא) עוֹבֵר מְשׁוּם שֶׁרִץ הַשְּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ.
 106 הגמרא מבררת מדוע לא נחוש כן גם בשרץ המים שבכלים. מקשה
 107 הגמרא: אֵי הָכִי שֶׁאֲנִי חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא תַצֵּא הַתּוֹלַעַת וּתְרוֹשׁ עַל
 108 הָאָרֶץ, וְתֵאסֵר מְשׁוּם שֶׁרִץ הָאָרֶץ, כְּמֵנָּה נְמִי - נאסור גם את
 109 התולעת שנמצאת בכלי, משום שנחשוש דִילְמָא פְּרִישׁ לְרַפְנָא דְמֵנָּה
 110 וְהָרַד נְפִיל לְמֵנָּה - שמא יצאה מהמים ורחשה על דופן הכלי
 111 ונאסרה, ואחר כך חזרה לכלי. מתרצת הגמרא: הִתָּם (-בכלי) הָיִינוּ
 112 רְבִיתִיָּה - כך הדרך גידולה של שרץ המים, לצאת מעט לרופן
 113 הכלי, ולחזור לתוכו, ולכן היא נחשבת כמי שלא פירשה עדיין
 114 מהמים ומותרת. אבל תולעת שפירשה משכר תמרים לקשים
 115 שמשנגנים את השכר, אינו נחשב דרך גידולה, ולכן היא נאסרת משום
 116 שרץ הארץ.

1 הַטָּל פָּרַט שֶׁנֶּכְתַּב אַחֲרֵי הַכְּלָלִים בִּינְיָהֶם - בין שני הכללים, וְדוּנָם
 2 כְּכָלֵל וּפְרָט וּכְלָל, ודרוש כך, 'בַּמִּים' זה כְּלָל, 'בַּיָּמִים וּבַנְּחָלִים' זה
 3 פְּרָט, 'בַּמִּים' חוֹר וּכְלָל, וכשיש כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל, אֵי אֵתָּה דִין
 4 ומרבה מהכלל אֵלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, מֵהַ פְּרָט (-בימים ובנחלים)
 5 מְפֹרָשׁ מִים נוֹבְעִים, אַף הַכָּלֵל מִרְבָּה שֶׁרָצִים שֶׁגְּדוּלוּ בְּכָל מִינֵי מִים
 6 נוֹבְעִים שֶׁאֵף הֵם אֲסוּרִים.
 7 מבררת הגמרא: וּמַאי רַבִּי - מה נתרבה מדרשת כלל ופרט וכלל
 8 המרבה עוד דברים שהם דומים לפרט. משיבה הגמרא: שֶׁרָצִים
 9 הגְּדוּלִים בְּחֲרִיצִין (-חפירות ארוכות וקצרות) וְנַעְצִין (-חפירות
 10 רחבות) שיש בהם מים נובעים ונתרבו לְאִיסוּרָא. מבררת הגמרא:
 11 וּמַאי מִיעָט מִמָּה שֶׁנֶּכְתַּב הַפְּרָט. משיבה הגמרא: שֶׁרָצִים הַגְּדוּלִים
 12 בְּבוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת נִתְמַעְטוּ לְהִתְרָא, שֶׁגַּם אִם אֵין בְּהֵם סִימְנֵי
 13 טַהְרָה הֵם מוֹתְרִים, מֵאַחַר וְאִינֵם בְּכָלֵל הַאִיסוּר הַנְּלֻמֵּד מֵהַכָּלֵל וּפְרָט
 14 וְכָלֵל.
 15 הגמרא מבררת מדוע אי אפשר ללמוד שגם בורות אסורים. מקשה
 16 הגמרא: וְאַיִמָּא - מדוע לא נאמר שיש לדרוש כך, מֵהַ פְּרָט
 17 מְפֹרָשׁ מִים הַגְּדוּלִין עַל גְּבֵי קְרָקַע, אַף כָּל שְׁקָצִים הַגְּדוּלִים בַּמִּים
 18 הַגְּדוּלִין עַל גְּבֵי קְרָקַע אֲסוּרִים. מבררת הגמרא: וּמַאי רַבִּי - ומה
 19 יתרבה לפי דרשה זו. משיבה הגמרא: שֶׁאֲפִילוּ שְׁקָצִים הַגְּדוּלִים בַּמִּים
 20 שֶׁבְּבוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת יִתְרָבוּ לְאִיסוּרָא, שְׁדוּמִים הֵם לִימִים
 21 וְנִחְלִים שֶׁמִּימֵי גְּדוּלֵם עַל גְּבֵי קְרָקַע. מבררת הגמרא: וּמַאי מִיעָט -
 22 ומה יתמעט לפי דרשה זו מהפרט 'בימים ובנחלים'. משיבה הגמרא:
 23 מִיעָט שְׁקָצִים הַגְּדוּלִים בַּמִּים שֶׁבְּכָלִים, שֶׁאִינֵם דּוּמִים כָּלֵל לִימִים
 24 וְנִחְלִים שֶׁהֵם נוֹבְעִים עַל גְּבֵי קְרָקַע, וְאֵילוּ מִים שֶׁבְּכָלִים אִינֵם נוֹבְעִים
 25 וְאִינֵם עַל גְּבֵי קְרָקַע. מתרצת הגמרא: אֵי אֲפֹשֵׁר לְדַרוֹשׁ כֵּךְ וְלֵאסוּר
 26 שְׁקָצִים הַגְּדוּלִים בְּבוֹרוֹת, מְשׁוּם שֶׁאֵם כֵּן, הַכְּתוּב 'תֹּאכְלוּ' שֶׁהוּא
 27 מִיּוֹתֵר, וְדַרְשׁוּ מִמֶּנּוּ לְעֵיל (סז) לַהֲתִיר שְׁקָצִים הַגְּדוּלִים בְּבוֹרוֹת, מַאי
 28 אֶהְיֵי לֵיהֶּ - מה נלמד ממנו. ואין לומר שנלמד ממנו להתיר שקצים
 29 הגְּדוּלִים בְּכָלִים, מְשׁוּם שֶׁזֶה כָּבֵר נִלְמַד בְּכָלֵל וּפְרָט וְכָלֵל שְׁכָלִים
 30 שֶׁאִינֵם דּוּמִים כָּלֵל לִימִים וְנִחְלִים אִינֵם אֲסוּרִים. וּבַהֲכַרְחַ שֶׁהַפְּסוּק
 31 'תֹּאכְלוּ' מְגַלֵּה, שֶׁלֹּא נִדְרָשׁ לֵאסוּר אֵלֶּא הַרְיָצִין וְנַעְצִין הַנוֹבְעִים
 32 שְׁדוּמִים לְגַמְרֵי לִימִים וְנִחְלִים, וְלֹא בְּרוֹת.
 33 תנא דבי רבי ישמעאל סוברים שדורשים כאן ריבוי מיעוט וריבוי רַבִּי
 34 רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל - בבית מדרשו של רבי ישמעאל תָּנַא - שנו ודרשו
 35 כך, מאחר ונאמר 'בַּמִּים' שְׁתֵּי פְּעָמִים סְמוּכִים זֶה לַזֶּה ואין
 36 פרט ביניהם, אִין זֶה הַמְּדָה שֶׁל כָּלֵל וּפְרָט וְכָלֵל שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרְשָׁת
 37 בּו, אֵלָּא מֵדָה אַחֲרָת הִיא שֶׁל רִיבָּה וּמִיעָט וְרִיבָּה, וּכְךָ נִדְרָשׁ הַפְּסוּק,
 38 'בַּמִּים' הַרְאִשׁוֹן רִיבָּה, 'בַּיָּמִים וּבַנְּחָלִים' מִיעָט, 'בַּמִּים' הַשְּׁנַי חוֹר
 39 וְרִיבָּה, וכשיש רִיבָּה וּמִיעָט וְרִיבָּה, אֵתָּה דִין וְאוּמֵר שְׁרִיבָּה כְּכָלֵל,
 40 חוץ מדבר מסוים אחד שאינו דומה כלל למיעוט.
 41 מבררת הגמרא: מַאי רַבִּי - מה נתרבה מ'בימים', משיבה
 42 הגמרא: שֶׁהַגְּדוּלִים בַּמִּים שֶׁבְּחֲרִיצִין וְנַעְצִין שֵׁשׁ בְּהֵם מִים
 43 נוֹבְעִים, נִתְרָבוּ לְאִיסוּרָא - גם הם בכלל האיסור של שרץ המים.
 44 מבררת הגמרא: וּמַאי מִיעָט הַפְּרָט 'בימים ובנחלים'. משיבה הגמרא:
 45 שְׁקָצִים הַגְּדוּלִים בַּמִּים שֶׁבְּבוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת נִתְמַעְטוּ לְהִתְרָא -
 46 אינם בכלל האיסור והם מותרים באכילה.
 47 הגמרא מבררת מדוע אין מרבים בורות לאיסור. מקשה הגמרא:
 48 אֵיִמָּא - מדוע לא נדרוש כך, מַאי רִיבָּה, רִיבָּה בּוֹרוֹת שִׁיחִין
 49 וּמְעָרוֹת לְאִיסוּרָא, וּמַאי מִיעָט, מִיעָט שְׁקָצִים שֶׁגְּדוּלִים בַּמִּים
 50 שֶׁבְּכָלִים, שֶׁאִינֵם בְּכָלֵל הַאִיסוּר וּמוֹתְרִים בְּאֲכִילָה. מתרצת הגמרא:
 51 אֵי אֲפֹשֵׁר לְדַרוֹשׁ כֵּן, שֶׁאֵם כֵּן 'תֹּאכְלוּ' הַמִּיּוֹתֵר מַאי אֶהְיֵי לֵיהֶּ -
 52 מה נלמד ממנו, שֶׁלַּהֲתִיר כְּלִים אִין צָרִיךְ, שֶׁזֶה נִתְמַעְט מִן הַמִּיעוּט
 53 'ימעים ונחלים', אֵלֶּא בַּהֲכַרְחַ שֶׁתֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ כְּלִים, וְהִרְבִּינוּ וּמִיעוּט
 54 מִרְבָּה נַעְצִין וְחֲרִיצִין, וּמִמֶּנּוּ בְּרוֹת.
 55 הגמרא מבררת מדוע לא נאמר להיפך. מקשה הגמרא: וְאַיִשׁוּף אָנָּה
 56 - מדוע לא נדרוש להיפך שהריבוי ירבה בורות שיחין ומערות
 57 לאיסור, וְהַמִּיעוּט יִמַּעַט מִן הַאִיסוּר חֲרִיצִין וְנַעְצִין. מתרצת הגמרא:
 58 כְּדָתֵנּוּ מִתְּתִיָּה טַעַם דִּרְשָׁה זֶה, דְתֵנּוּ מִתְּתִיָּה כִּרְ יְהוּדָה, מַאי רִאֵיתָ

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' א

13 רְבִיתִיהָ – דרך גידולה.
14 הגמרא מביאה סיוע מברייתא: אָמַר לִיה רַב הַסְדָּא לְרַב הוּנָא,
15 תִּנְיָא דְמַסְוִיעַ לָךְ – ברייתא מסייעת לך, שנינו בברייתא, שהכתוב
16 /כָּל הַשָּׂרִץ הַשׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ/ (ויקרא יא מא), בא לרבות שיבחושין
17 [–מין יתושיך דקין הנמצאים במרתפים של יין] שְׁסִינְנָן, אסורים משום
18 שרץ השורץ על הארץ. ומדייק רב חסדא, מַעְמָא דְסִינְנָן – הטעם
19 שהם אסורים הוא משום שסינן את היבחושין מן היין, הָא לֹא סִינְנָן
20 מן היין, שָׂרִי – היבחושין מותרים באכילה, כדין שרץ המים שנוצר
21 במשקה שבכלים, ולא חוששים שמא יצאו מהיין לדופן הכלי,
22 ונאסרו משום שרץ השורץ על הארץ.
23 דין פרי שהתליע כשמחובר לקרקע: אָמַר שְׁמוּאֵל, קִישוּת [–קישוא]
24 שְׁהַתְּלִיעָה

1 הגמרא מוכיחה שתולעת שפירשה לדופן הכלי מותרת משום שזה
2 דרך גידולה. מבררת הגמרא: וּמָנָא תִימְרָא – ומנין תאמר חילוק זה,
3 משיבה הגמרא: דְתִנְיָא בברייתא, מְנִין לְרַבּוֹת בּוֹדוֹת שִׁיחִין
4 וּמַעְרוֹת שְׁשׂוּחָה וְשׂוֹתָה מִן יחד עם התולעים שבהם, וְאִינוּ נִמְנָע
5 מחמת האיסור שיש באכילת תולעים, תִּלְמוּד לומר 'תִּאֲכְלוּ מִכָּל
6 אֲשֶׁר בְּמִים', וכפי שמבואר בברייתא שהביאה הגמרא לעיל (סו).
7 וקשה על הברייתא, איך התירה לשתות מהמים שבבורות, וְלִיחֻשׁ
8 דְלִמָּא פְּרִישׁ לְדַפְנָא וְהָרַר נָפִיל – היה לה לחשוש שמא התולעת
9 פירשה מהמים שבבור לדופן הבור, וחזרה ונפלה לתוך הבור
10 ונאסרה. אָלָא מוכח, שתולעת שפירשה לדופן הבור, אינה נאסרת,
11 משום שהיינו רְבִיתִיהָ – דרך גידולה כך, הֶבְאָ נָמִי – גם כאן
12 בתולעת שפירשה מהכלי לדופן הכלי לא תאסר, משום שהיינו

צריך שתצא לאויר העולם, וכששני התמרים צמודים אחד לשני, ועברה מאחד לשני מבלי לעבור באויר העולם אין זה נחשב ששרצה על הארץ. מסיקה הגמרא על כל הספיקות של רב אשי: תיקון.

הגמרא מבררת דיני תולעים הנמצאים בכבד ובריאה של בהמה: **אמר רב ששת בריה דרב אידי קוקיאני** – תולעים שבכבד ושריאה של בהמה **אסירי** באכילה. מבררת הגמרא: **מאי מעמא אסורים** והרי לא שרצו על הארץ, משיבה הגמרא: משום **דמעמא אתו** – תולעים הללו לא נוצרו בבהמה אלא הגיעו מבחוץ לאחר ששרצו על הארץ, והבהמה בלעה אותם עם מאכלה, ונאסרו. מקשה הגמרא: **מתקוף לה רב אשי** על רב ששת, **אי מעמא אתו** – אם תולעים אלו באו לה עם האוכל שאכלה, **לישתבחו דרך בית הריעי** – היה למצוא אותם בגללי הבהמה, ומאחר ואינם שם, הרי זה הוכחה שלא באו מהאוכל שאכלה אלא נוצרו בה, ומותרים.

איכא דאמרי, אמר רב שישא בריה דרב אידי, קוקיאני – תולעים שבכבד ושריאה שרו – מותרים לאכילה. מבררת הגמרא: **מאי מעמא** מותרים לאכילה, משיבה הגמרא: משום **דמיניה גבלי** – התולעים הללו נוצרו בה, ומעולם לא שרצו על הארץ. שואלת הגמרא: **אמר רב אשי פשיטא** – דין זה פשוט ולא היה רב שישא צריך לאומרו, משום **דאי מעמא קא אתו, לישתבחו דרך בית הריעי**, ומאחר ואינם שם, הרי זה הוכחה שלא באו מהאוכל שהבהמה אוכלת, אלא נוצרו בה, ופשוט שהם מותרים.

מסיקה הגמרא: **והלכתא קוקיאני אסירי** באכילה. מבררת הגמרא: **מאי מעמא אסורים** באכילה, והרי רב אשי הוכיח שנוצרו בה ולא שרצו על הארץ, ויש להתירם. משיבה הגמרא: **מינן נייס ועיילי ליה באופייה** – שמא כשהבהמה ישנה נכנסו בחוטמה, ומשם עברו לריאה ולכבד, ולכן אף שבאו מבחוץ ושרצו על הארץ, אינם בגללי הבהמה.

הגמרא מבררת דינים של תולעים הנמצאים בבהמות ודגים. אומרת הגמרא: **תולעים דרני** – תולעים הנמצאים בין העור לבשר, **דבשרא** – בבהמה **אסירי** באכילה, **דפנורי** – בדגים **שרייזן** – מותרים באכילה, החילוק ביניהם יבואר להלן.

אומרת הגמרא: **אמר לה רבינא לאימיה** – לאימו **אבלע לי** – תתני תולעים אלו בדגים כדי שלא אראם ואקוץ במ, **ונאנא איבול** את הדג עם התולעים שבו, לפי שתולעים הנמצאים בין העור לבשר הדג מותרים.

מבררת הגמרא: **אמר ליה רב משרשיא בריה דרב אחא לרבינא, מאי שניא** – מהו ההבדל בין תולעים שבדגים שמותרים, **מהא דתנינא**, נאמר (ויקרא יא יא) **ישקץ יהיו לכם מקשקשם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו**, בא הפסוק **לרבות את** התולעים הנקראים **הדרנים שבבהמה** שאסורים באכילה. משיבה הגמרא: **אמר ליה רבינא, הכי השתא, בהמה בשחיטה הוא דמשתריא** – בהמה שחיטתה מתרת את איסור אבר מחי שבה, **והני** – ותולעים שגדלו בה לפני שנשחטה, באו מאיסור אבר מן החי, **ומדלא קא מהניא להו** [–לתולעים] **שחיטה** להפקיע איסור זה, כיון שיש להם חיות בפני עצמם, **כאיסוריהו קיימן** – עומדים באיסורם. **אבל דגים באסיפה בעלמא מישתרי** – אין בהם איסור אבר מן החי, כי אוספם והם מותרים מיד, **והני כי קא גבלין** – ותולעים אלו כאשר הם גדלים, **כהיתרא קא גבלין** – הם גדלים בהיתר, כמו הדג עצמו שמותר, ולא נאסרו אלא אם שרצו על הארץ.

הגמרא מבררת מקור האיסור של תולעים שונים: **הנו רבנן, נאמר** (ויקרא יא מב) **כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע**, עי כל מרבה רגלים, לכל השרץ השרץ לא תאכלום כי שוקץ הם, ומפרשת הלכה בשריאת את הפסוק, **הולך על גחון** זה נחש שזוחל על גחוונו. **כל הולך על גחון** בא **לרבות השילשול**, שהיא תולעת ארוכה כנחש הנמצאת באשפה, **ואת כל הדומה לשילשול**. **על ארבע** זה עקרב ההולך על ארבע. **וכל הולך על ארבע**, בא **לרבות את החיפושית**, שהולכת על ארבע, **ואת כל הדומה לחיפושית**. **מרבח רגלים** זה נדל, שקוראים לו מאה רגלים. **עך**

באביה – בעודה מחוברת, התולעת **אסירה** באכילה, משום איסור אכילת שרצים הנלמד מהפסוק (ויקרא יא מא) **וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל**, ואף שהתורה הצריכה השרצה על הארץ, והיא שרצה בקישות, אך מכיון ששרצה בקישוא המחובר לארץ, הרי זה כאילו שרצה על הארץ. אבל אם הקישוא התלע לאחר שנתלש מהארץ, התולעת מותרת באכילה עד שתצא לאויר. הגמרא רוצה להביא ראיה לדינו של שמואל: **לימא מסייע ליה** – האם נאמר שיש ראיה מברייתא לדינו של שמואל, **דתני דא** – ששנינו בברייתא אחת, נאמר בפסוק (שם) **וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל**, ומשמע שרק השרץ על הארץ אסור, **להוציא** [–למעט מן האיסור] **את היוזן שבבעדשים** – מין יתושים המצויים בעדשים, **ואת היתושים שבבלאים** – מין קטנית, **ותולעת שבתמרים ושבגרוגרות** [–שבתאנים היבשות], שמיני שרצים אלו מותרים, משום שלא שרצו על הארץ. **ותניא אידך** – ובברייתא אחרת שנינו, נאמר בפסוק (שם) **וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל**, וממה שנאמר **כל יוש לרבות שגם תולעת שבבעיקרי יוטים ושבבעיקרי גפנים** אסורה.

מבררת הגמרא מה ההבדל בין שני מיני תולעים אלו, שהברייתא הראשונה מותרת, והברייתא השניה אוסרת: **מאי לאו** – האם אין החילוק כך, **דאידי ואידי פפירא** – בשני הברייתות מדובר בהתלעו הקטניות או הפירות עצמם, **והא באביה** – הברייתא השניה שאסרה מדברת בויתים וענבים שהתלעו כשהם מחוברים לאילן המחובר לארץ, ולכן אסרה, וכדברי שמואל שפירות מחוברים שהתלעו אסורים, **והא שלא באביה** – והברייתא הראשונה שהתירה מדברת בהתלעו לאחר שנתלשו מהקרקע.

דוחה הגמרא: **לא** – מכאן אין ראיה לשמואל, משום שאפשר לומר **דאידי ואידי באביה** – שני הברייתות מדברים בתולעת שנמצאת בפרי המחובר לקרקע, ושניהם מודים שפרי מחובר שהתלע אינו בכלל שרץ השורץ ומותר, והברייתא חולקת על שמואל. **ולא קשיא** הסתירות שבין שני הברייתות, משום **דהא פפירא** – הברייתא שהתירה מדברת בפירות שהתלעו, **הא פאילנא נופא** – והברייתא שאסרה מדברת באילן עצמו שהתלע.

מוכיחה הגמרא: **דיקא נמי** – כך גם מדויק מלשון הברייתא, **דקתני, תולעת שבבעיקרי יוטים ושבבעיקרי גפנים**, ומשמע שהתולעת נמצאת באילן עצמו ולא בפרי, מסיקה הגמרא: **שמע מינה** – אכן מוכח שהברייתא מדברת בתולעים שבאילנות ולא בתולעים שבפירות.

הגמרא מביאה שלשה ספיקות שהסתפק רב יוסף: **בעי רב יוסף, תולעת שפירשה מפרי תלוש ומתה מיד בנפילתה על הארץ, קודם שהספיקה ללכת, מהו, האם כיון שלא הלכה על הארץ, אינה בכלל שרץ הארץ ומותרת, או כיון שנפלה לארץ והיתה ראויה לרחוש, אסורה. ועוד הסתפק, אם תמצו לומר שפירשה מפרי, אבל רק מקצתה הגיע לארץ ומתה, מהו, האם נאסרה כאילו כולה הגיע לארץ, או כיון שלא הגיע לארץ אלא מקצתה לא נאסרה. ועוד הסתפק, אם תמצו לומר שגם אם הגיע מקצתה לארץ אסורה, מה הדין בפירשה מפרי לאויר העולם ולא הגיע כלל לארץ, ובעודה באויר קלטה אדם לבלועה בעודה חיה, מהו, שמא מכיון שלא הגיע כלל לארץ, לא נאסרה. מסיקה הגמרא על כל הספיקות של רב יוסף: תיקון.**

הגמרא מביאה שלשה ספיקות שהסתפק רב אשי: **בעי רב אשי, תולעת שפירשה מפרי התמר לנג תמרה, מהו, האם זה דרך גידולה ולא נאסרה, או שזה נחשב שריצה על גבי דבר אחר ונאסרה. ועוד הסתפק, אפילו אם תאמר שפירשה לגג התמר, הרי זה כשריצה על גבי דבר אחר ואסורה, פירשה מגרעין הפרי לנג גרעינתה, מהו, האם גם זה נחשב כשריצה על גבי דבר אחר ונאסרה, או שזה לא נחשב כשריצה, ומותרת באכילה. ועוד הסתפק, תולעת שיצאה מתמרה זו שנוצרה בה לתמרה אחרת, מהו, האם מכיון שלא נמצאת בתוך התמר שנוצרה בה הרי זה כשריצה ואסורה, או שמא**

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' ב

1 כָּל מַרְבֵּה רִגְלִים, לְרַבּוֹת אֶת הַדּוֹמָה לַנֶּדֶל, וְאֶת כָּל הַדּוֹמָה לַמִּין
2 שְׁדוּמָה לַנֶּדֶל, שֶׁאֵסוּר.
3 הַגְּמְרָא מוֹכִיחָה שְׁלוּתָן הוּא דַּג טְהוֹר: תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי בֶן הוֹרְמַסְקִית
4 אָמַר, לְוִיתָן דַּג טְהוֹר הוּא, 'שְׁנַאמֶר' (איוב מא ז) 'נִאֲוָה אֶפְיָקוּ מְנַנִּים'.
5 וּבַהֲמִשָּׁךְ נֶאֱמַר (שם מא כב) 'תַּחְתָּיו תְּדוּרֵי תְּרֵשׁ', פְּסוּקִים אֵלּוּ מֵתֹאֲרִים
6 אֵת הַלּוּיָתָן וְאֵת חֹזְקוֹ. וְדוֹרֶשֶׁת הַגְּמְרָא: 'אֶפְיָקוּ מְנַנִּים' אֵלּוּ

7 קְשָׁקְשִׁים 'שָׁבוּ שֶׁהֵם סְגוּרִים וְחַתוּמִּים בּו בְּרוּחַק, וּמְגִינִים עֲלֵיו בְּחֹזֶק.
8 'תַּחְתָּיו תְּדוּרֵי תְּרֵשׁ' אֵלּוּ כְּנַפְרִיָּין שְׁפֹרְתָם כְּתָן, שֶׁהֵם מֵחֻדוּדִים
9 וּמְחַתְּכִים אֵת הַמִּים בְּחֹדֶר שֶׁלֵּהֶם כְּחֹרֶס חֹד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲכֹבוּהוּ כִּאֲשֶׁר
10 הוּא שֵׁט.

הדרן עלך אלו מרפות